

Patryk Gacka*

**PRZEGLĄD ORZECZEŃ I DECYZJI
MIĘDZYNARODOWEGO TRYBUNAŁU KARNEGO
(MAJ–GRUDZIEŃ 2021)**

Druga połowa 2021 r. upłynęła przede wszystkim pod znakiem kontynuacji spraw dotąd rozpatrywanych przez Międzynarodowy Trybunał Karny (MTK). Okres ten przyniósł w efekcie nieco mniej przełomowych orzeczeń i decyzji, zwłaszcza w zestawieniu z pierwszą połową tego roku (por. poprzedni numer „Głosu Prawa”). Niniejszy przegląd zostanie poświęcony dwóm decyzjom MTK dotyczącym sankcji karnych, tj. orzeczeniu o karze w sprawie Dominica Ongwena (pkt 1) oraz decyzji dotyczącej redukcji sankcji karnej (przedterminowego zwolnienia) w sprawie Ahmada Al Mahdiego (pkt 2). Ich wybór jest podyktowany tym, iż to problematyka sprawiedliwości punitywnej znajdowała się na pierwszym planie działalności Trybunału w ostatnim półroczu¹.

Pojęcia kluczowe: Międzynarodowy Trybunał Karny; Dominic Ongwen; Ahmad Al Mahdi; redukcja kary.

* Patryk Gacka, doktorant Uniwersytetu Warszawskiego; ORCID: 0000-0002-0762-7418. Praca finansowana ze środków budżetowych na naukę w latach 2016-2021 jako projekt badawczy w ramach programu „Diamentowy Grant” (DI2015 017245). Ponadto autor uzyskał środki finansowe w ramach finansowania stypendium doktorskiego z Narodowego Centrum Nauki w programie Etiuda (2019/32/T/HS5/00563).

¹ Nie oznacza to oczywiście, że nie wydawano w tym czasie także innych znaczących decyzji, które jednak nie zostały przeanalizowane w tym przeglądzie. Por. m.in. MTK, *The Prosecutor v. Paul Gicheru*, Public Redacted Version of Decision on the confirmation of charges against Paul Gicheru, ICC-01/09-01/20-153-Red, 15 lipca 2021 r., s. 78-80 (potwierdzenie zarzutów w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstw przeciwko wymiarowi sprawiedliwości określonych w art. 70 SMTK).

1. Dominic Ongwen – kara dla byłego dziecka-żołnierza

W lutym 2021 r. Dominic Ongwen został uznany za winnego popełnienia 61 zbrodni przeciwko ludzkości i zbrodni wojennych², w tym między innymi zbrodni bezprawnego rekrutowania dzieci do sił zbrojnych, której sam był niegdyś ofiarą. Trzy miesiące później Trybunał nałożył na niego karę 25 lat pozbawienia wolności na podstawie art. 76-78 Statutu MTK (SMTK). Jest to druga najwyższa w historii MTK sankcja karna (wyższa kara – 30 lat pozbawienia wolności – została nałożona w 2019 r. na Bosco Ntagandę³). Nawet jeśli zasadność oraz sprawiedliwość ostatecznego wymiaru kary orzeczonej względem Dominica Ongwena może być przedmiotem debat, zaskoczenia nie budzi z pewnością to, iż Ongwen został skazany na karę pozbawienia wolności. Wynika to bowiem z katalogu kar groźących za sprawstwo zbrodni wymienionych w art. 5 SMTK, który został sprecyzowany w art. 77 SMTK. Katalog ten pozostaje przy tym wysoce niedookreślony, a ponadto operuje odmienną metodą legislacyjną określania sankcji karnej niż ma to miejsce w ustawodawstwie krajowym.

Statut wyraża tylko dwie kary izolacyjne, tj. (1) karę pozbawienia wolności wymierzaną na czas oznaczony, nieprzekraczający 30 lat oraz (2) karę dożywotniego pozbawienia wolności, jeżeli przemawia za tym wyjątkowy ciężar popełnionej zbrodni i właściwości osobiste skazanego⁴. Z art. 77 ust. 1 SMTK wywieść można tym samym, że kara nałożona na skazanego może wynosić od 1 miesiąca do 30 lat pozbawienia wolności albo być karą dożywotniego pozbawienia wolności. Są to zatem kary wysoce niedookreślone. Subsidiarnie Trybunał może natomiast orzec grzywnę oraz przepadek korzyści, majątku i aktywów pochodzących ze zbrodni (art. 77 ust. 2 SMTK, Reguły 146 i 147 Reguł Procesowych i Dowodowych MTK – RPD MTK).

Odmienność metody legislacyjnej wyraża się zaś w tym, że Statut nie uszczegóławia sankcji karnych groźących za popełnienie poszczególnych zbrodni międzynarodowych. Wskazany powyżej katalog kar będzie tym samym znajdował zastosowanie do wszystkich czterech zbrodni (ludobójstwo, przeciwko ludzkości, wojenne oraz

² MTK. *The Prosecutor v. Dominic Ongwen*, Trial Judgment, ICC-02/04-01/15, 4 lutego 2021 r., s. 1068-1076. Por. P. Gacka, *Przegląd orzeczeń i decyzji Międzynarodowego Trybunału Karnego (wrzesień 2020–kwiecień 2021 r.)*, „Głos Prawa. Przegląd Prawniczy Allerhanda” 2021, t. 4, nr 1(7), s. 213-215.

³ Potwierdzoną w 2021 r. przez Izbę Odwoławczą MTK – MTK, *The Prosecutor v. Bosco Ntaganda*, Judgment on the appeal of Mr Bosco Ntaganda against the decision of Trial Chamber VI of 7 November 2019 entitled ‘Sentencing judgment’, ICC-01/04-02/06-2677-Red, 30 marca 2021 r., s. 9-10.

⁴ Zgodnie z Regułą 145(3) Reguł Procesowych i Dowodowych MTK (RPD MTK), kara dożywotniego pozbawienia wolności ma charakter wyjątkowy, gdyż musi być uzasadniona „wyjątkową karygodnością zbrodni” (*extreme gravity of the crime*), jak i okolicznościami osobistymi sprawcy (*individual circumstances of the convicted person*) wyrażającymi się w istnieniu co najmniej jednej okoliczności zaostrzającej (*aggravating circumstances*), takich jak chociażby popełnienie zbrodni przeciwko szczególnie bezbronnym ofiarom, na co wskazuje Reguła 145(2)(b)(iii) RPD MTK.

agresji) objętych jego jurysdykcją. Ponadto Statut nie różnicuje *ex ante* kar grożących za poszczególne typy tych zbrodni, mimo że jasne jest, iż różnią się one stopniem karygodności *in abstracto* (np. zbrodnie wojenne przeciwko życiu i zdrowiu a zbrodnie wojenne przeciwko mieniu). Pozostawia to Trybunałowi znaczącą swobodę w określaniu długości kary pozbawienia wolności za poszczególne zbrodnie w zależności od ich charakteru oraz okoliczności konkretnych spraw (*in concreto*).

Przechodząc do analizy decyzji w sprawie *Ongwena*, rozpocząć wypada od odniesienia się do niezwykle ciekawej i nowej zarazem problematyki, która została podjęta przez MTK w rozumowaniu przedstawionym w wyroku dotyczącym sankcji karnej. Dotyczyło to mianowicie wniosku obrony o uwzględnienie metod sprawiedliwości ludowej w społeczności *Acholi*, takich jak *mato put* będącego formą pozasądowego rozwiązywania sporów w północnej Ugandzie. Izba Orzekająca wniosku tego co prawda nie uwzględniła, ale w szczegółowy sposób odniosła się do generalnej idei tej formuły odpowiedzialności i pojednania w związku z kontekstem prawnym działalności MTK⁵.

Odrzucenie możliwości zamienienia czy też uzupełnienia sankcji orzeczonej przez Trybunał aktami składającymi się na *mato put* było uwarunkowane nie tyle negatywną oceną tych praktyk, co treścią art. 23 SMTK (*nulla poena sine lege*), który wyraźnie stanowi, że „[o]sobie skazanej przez Trybunał może zostać wymierzona kara jedynie zgodnie z niniejszym Statutem”. Trybunał nie posiada tym samym możliwości wprowadzania nowych sankcji czy też odmiennych form realizacji idei sprawiedliwości karnej⁶. Podążając za głosami ofiar zbrodni wyrażonymi przez ich przedstawiciela procesowego, Trybunał podkreślił także, iż wola pojednania się bynajmniej nie jest do końca jednoznaczna, tym bardziej że sam Dominic Ongwen nie przyznał się w trakcie procesu do przypisanych mu ostatecznie zbrodni⁷. Uczestniczące w postępowaniu ofiary były ponadto przeciwne wykorzystaniu *mato put* w związku z charakterem czynów składających się na zbrodnie⁸. Z decyzji ofiar o aplikowaniu i udziale w postępowaniu przed MTK (w sumie 4095 ofiar⁹) Trybunał wywiódł natomiast ich preferencję sądowej metody rozwiązania tego sporu¹⁰.

Poszczególne elementy składające się na rozumowanie Trybunału prowadzące do określenia wymiaru kary tak w sprawie *Ongwena*,

⁵ MTK, *The Prosecutor v. Dominic Ongwen*, Sentence, ICC-02/04-01/15-1819-Red, 6 maja 2021 r., pkt. 15-24.

⁶ *Ibidem*, pkt. 26-27, 41.

⁷ *Ibidem*, pkt 38.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*, pkt 14.

¹⁰ *Ibidem*, pkt 41.

jak i w innych dotąd rozpatrywanych sprawach pozostają w dużej mierze niedookreślone. Podążając za treścią Reguły 145 RPD MTK, Trybunał przyjmuje bowiem, że konieczne jest w tym celu sprecyzowanie karygodności (*gravity*) czynu, jak i okoliczności zaostrzających oraz łagodzących odpowiedzialność karną. Wydaje się zresztą, że wyrażona w ten sposób struktura nie jest w istocie prawidłowa, gdyż opiera się ona na rozróżnieniu nie mającym charakteru podziału logicznego. Nie rozwijając tej myśli dalej w niniejszym opracowaniu, należy wyłącznie nadmienić, że rozróżnienie karygodności i okoliczności zaostrzających odpowiedzialność sprawcy jest oparte na cokolwiek wątpliwym twierdzeniu, jakoby stanowiły one odrębne kategorie normatywne. Praktyka orzecznicza, w tym zwłaszcza uwzględnianie określonych okoliczności albo jako elementów „karygodności”, albo jako samodzielnych „okoliczności zaostrzających odpowiedzialność” dowodzi natomiast czegoś odmiennego. Właściwszy i bardziej czytelny wydaje się z tego względu uproszczony podział na okoliczności dotyczące czynu oraz okoliczności dotyczące sprawcy zbrodni, tym bardziej że Trybunał nie dysponuje odrębną konstrukcją normatywną pozwalającą mu na nadzwyczajne zaostrezenie czy też nadzwyczajne złagodzenie sankcji karnej.

Niezależnie od wskazanej powyżej wątpliwości dogmatycznej i konstrukcyjnej, w przyjętym w sprawie *Ongwena* rozumowaniu Trybunał odniósł się do wiktywności Dominica Ongwena (*victimhood*) jako byłego dziecka-żołnierza, czyli tej okoliczności indywidualnej, której praktycznego znaczenia można było domniemywać jeszcze przed wydaniem wyroku przez MTK. Czyniąc to, Trybunał oparł swoje rozumowanie na rozróżnieniu funkcji wiktywności w odniesieniu do przypisania odpowiedzialności oraz nałożenia na sprawcę sankcji karnej. W tym pierwszym wymiarze, na co wskazywał już wyrok dotyczący winy, wiktywność nie może pełnić funkcji okoliczności wyłączającej odpowiedzialność karną¹¹. Nie oznacza to jednak, że wiktywność pozostaje nieistotna w drugim ze wspomnianych wymiarów, a zatem w ramach kategorii różnorodnych okoliczności mających wpływ na wymiar sankcji karnej. Toteż Izba Orzekająca przyjęła następnie, że „osobista historia” Dominica Ongwena ma znaczenie normatywne, wywierając wpływ na odpowiednią „gradację sankcji karnej”, która zostanie na niego nałożona¹². Przeanalizowawszy zeznania świadków, Trybunał skonstatował:

„Na podstawie wszystkich dostępnych dowodów dla Izby jest oczywiste, że wprowadzenie Dominica Ongwena w wieku około dziewięciu lat i kolejnych

¹¹ *Ibidem*, pkt 69 („the fact of having been (or being) a victim of a crime in any case does not constitute, in and of itself, a justification of any sort for the commission of similar or other crimes”). Por. także: MTK, *The Prosecutor v. Dominic Ongwen*, Trial Judgment..., pkt 2672.

¹² MTK, *The Prosecutor v. Dominic Ongwen*, Sentence..., pkt 70.

wczesnych lat w LRA [*Lord's Resistance Army*, tj. Armii Bożego Oporu – P.G.] przyniosło mu wielkie cierpienie i doprowadziło do utraty wielu możliwości, na które zasługiwał jako dziecko”¹³.

Osobista historia Dominica Ongwena nie kończy się jednak wyłącznie na tym okresie, gdy był poddawany różnym formom wiktylizacji jako dziecko-żołnierz (tj. do 15 roku życia), ani na okresie, gdy nie był formalnie ani dzieckiem-żołnierzem, ani sprawcą zbrodni (tj. od 15 do 18 roku życia). Trybunał odnotował bowiem, że po ukończeniu 18 roku życia, Dominic Ongwen zaczął piąć się w hierarchii LRA z uwagi na pozytywną ocenę jego zaangażowania w realizację celów tej organizacji. Ta okoliczność – o znacząco odmiennym charakterze od wspomnianej powyżej wiktylizacji – została wzięta przez Trybunał pod uwagę nie tylko dla spójności prowadzonej narracji odnoszącej się do przebiegu życia Ongwena, ale także z tego powodu, iż wymaga tego sprawiedliwość wobec innych byłych dzieci-żołnierzów, które nie postępowały w analogiczny sposób, mimo wcielenia ich w szeregi tej organizacji w równie młodym wieku¹⁴. Rozumowanie Trybunału opiera się na pojęciu „wyboru” (*choice*), a zatem wolnej woli w działaniu i generalnej konieczności ponoszenia przez każdego człowieka odpowiedzialności za podejmowane autonomicznie decyzje. Było to istotne o tyle, iż zdaniem Izby Dominic Ongwen posiadał możliwość obrania innej ścieżki (np. ucieczki), czego jednak ostatecznie nie uczynił¹⁵.

Wynikająca z powyższej narracji figura Dominica Ongwena jest więc oparta na skrajnościach – od niewinnej ofiary po jednego z przywódców-sprawców w ramach faktycznego *continuum*. Z pewnością nie ułatwiło to Trybunałowi przyjęcia jednoznacznej oceny jego osoby na potrzeby miarkowania sankcji karnej. Izba podjęła natomiast próbę ważenia tych przeciwności, odrzucając wyrażony przez ofiary zbrodni pogląd dotyczący karygodności czynów popełnionych przez Ongwena, co z kolei miałyby ich zdaniem neutralizować jego wiktylizację jako byłego dziecka-żołnierza¹⁶. Nie minimalizując bynajmniej karygodności czynów oraz stopnia zawinienia Dominica Ongwena, Izba uznała bowiem ostatecznie, że jego wiktylizacja jako byłego dziecka-żołnierza ma duże znaczenie z perspektywy określenia wymiaru sankcji karnej¹⁷. Trybunał przychylił się

¹³ *Ibidem*, pkt 83.

¹⁴ *Ibidem*, pkt 85 („This must be acknowledged for fairness towards the many other people who, in circumstances oftentimes very similar to those in which Dominic Ongwen found himself, made choices different than him”).

¹⁵ *Ibidem*, pkt 86 („He had the possibility not to do so – and, equally, not to commit further crimes personally – but chose otherwise. He also chose not to leave the bush or escape from the LRA when he had the possibility to do so, contrary to other high-ranking commanders who did leave”).

¹⁶ *Ibidem* pkt. 87.

¹⁷ *Ibidem*, pkt 88.

także do rekomendacji Prokuratora MTK, zgodnie z którą wskazane okoliczności miałyby wpłynąć na redukcję kary o 1/3 jej wymiaru¹⁸. Inne okoliczności (choroba psychiczna, przymus, obowiązki wobec rodziny, dobry charakter), które również mogłyby prowadzić do złagodzenia sankcji karnej, zostały natomiast przez Trybunał odrzucone z przyczyn dowodowych oraz ze względu na charakter zbrodni popełnionych przez Dominica Ongwena¹⁹.

W drodze szczegółowej analizy poszczególnych zbrodni popełnionych przez Dominica Ongwena, Izba określiła następnie wymiar sankcji karnej za każdą zbrodnię, który sięgał od 8 lat pozbawienia wolności w przypadku zbrodni takich jak plądrowanie (*pillaging*) czy niszczenie mienia aż po 20 lat pozbawienia wolności w odniesieniu do zbrodni prześladowania (*persecution*) czy morderstwa²⁰. Orzeczona przez Trybunał kara łączna 25 lat pozbawienia wolności była tym samym wyższa od sankcji jednostkowych, których najwyższa wartość (tj. w tym przypadku 20 lat pozbawienia wolności) stanowiła zgodnie z przytoczonym już wcześniej art. 78 ust. 3 SMTK dolną granicę kary łącznej²¹. Granica górna w tym przypadku – odwołując się tym razem do wspomnianego już art. 77 SMTK – to albo 30 lat, albo kara dożywotniego pozbawienia wolności. Tym samym, wywodząc wskazane kary jednostkowe, a zarazem uwzględniając skazanie Dominica Ongwena za sprawstwo więcej niż jednej zbrodni, Trybunał był uprawniony do wyboru kary łącznej w wymiarze od 20 do 30 lat pozbawienia wolności albo kary dożywotniego pozbawienia wolności. Zdaniem Izby Orzekającej MTK, chociaż karygodność udowodnionych zbrodni uzasadniałaby wybór kary dożywotniego pozbawienia wolności²², to jednak okoliczności indywidualne sprawcy, w tym zwłaszcza jego pierwotna wiktymność²³, przemawiały za wyborem kary łagodniejszej. Trybunał nie przychylił się tym samym do wniosku ofiar zbrodni, aby skazać Dominica Ongwena na najsurowszą karę w świetle Statutu MTK²⁴.

Pomimo wydania przez Trybunał wyroków o winie i karze w 2021 r., sprawa Dominica Ongwena bynajmniej nie dobiegła jeszcze końca. Wciąż bowiem toczą się równoległe trzy różne postępowania, tj. odwoławcze wobec wyroku dotyczącego winy (z lutego

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ *Ibidem*, pkt. 89-130.

²⁰ *Ibidem*, s. 134-138.

²¹ “W przypadku skazania za więcej niż jedną zbrodnię, Trybunał wymierza karę za każdą ze zbrodni i karę łączną, określającą całkowity czas trwania kary pozbawienia wolności. Czas ten nie będzie krótszy niż czas trwania najwyższej z kar wymierzonych za jedną z przypisanych zbrodni i nie przekroczy 30 lat pozbawienia wolności albo, jeśli zachodzą przesłanki w artykule 77 ustęp 1(b), kary dożywotniego pozbawienia wolności”

²² MTK, *The Prosecutor v. Dominic Ongwen*, Sentence..., pkt 386.

²³ *Ibidem*, pkt 388.

²⁴ *Ibidem*, pkt. 12, 389-396.

2021 r.), odwoławcze wobec wyroku dotyczącego kary (z maja 2021 r.) oraz postępowanie dotyczące odpowiedzialności odszkodowawczej wobec ofiar zbrodni (art. 75 SMTK)²⁵. Na ostateczne rozstrzygnięcie tej sprawy przyjdzie więc jeszcze poczekać.

2. Redukcja kary Ahmada Al Mahdiego

W 2016 r. Ahmad Al Faqi Al Mahdi został skazany przez Międzynarodowy Trybunał Karny za sprawstwo zbrodni wojennej, która polegała na zniszczeniu cennych obiektów chronionych (m.in. mauzoleów) w Timbuktu (Mali) w czerwcu-lipcu 2012 r. Faza karna procesu w sprawie *Al Mahdiego* była wyjątkowo krótka, gdyż Ahmad Al Mahdi przyznał się do postawionego mu przez Prokuratora MTK zarzutu (art. 65 SMTK) jako pierwsza i jedyna dotąd osoba postawiona w stan oskarżenia przed Trybunałem. Izba Orzekająca w jednym wyroku potwierdziła następnie odpowiedzialność Al Mahdiego oraz wymierzyła mu karę 9 lat pozbawienia wolności za sprawstwo wspomnianej zbrodni²⁶. Al Mahdi nie odwołał się od tej decyzji, która stała się tym samym prawomocna.

Nakładane przez międzynarodowe trybunały karne sankcje karne nie zawsze są jednak wykonywane w całości. W praktyce sądowej przyjmuje się bowiem znane na poziomie krajowym rozwiązanie umożliwiające następczą modyfikację sankcji na korzyść sprawcy poprzez redukcję jej pierwotnego wymiaru. Z tego też względu, dnia 28 czerwca 2021 r. Izba Odwoławcza MTK powołała składający się z trzech sędziów MTK Panel (Reguła 224(1) RPD MTK), którego zadaniem było rozpatrzenie zasadności zmniejszenia wymiaru orzeczonej w 2016 r. sankcji karnej (zgodnie z art. 110 ust. 3 SMTK²⁷) w związku z tym, iż Ahmad Al Mahdi odbył już 2/3 kary (tj. 6 lat pozbawienia wolności)²⁸. Nie było to oczywiście pierwsze takie postępowanie w historii MTK (por. sprawę *Lubangi*²⁹, sprawę *Katanga*³⁰).

²⁵ Por. także MTK, *The Prosecutor v. Dominic Ongwen*, Order for Submissions on Reparations, ICC-02/04-01/15-1820, 6 maja 2021 r.

²⁶ MTK, *The Prosecutor v. Ahmad Al Faqi Al Mahdi*, Public redacted Decision on the confirmation of charges against Ahmad Al Faqi Al Mahdi, ICC-01/12-01/15-84-Red, 24 marca 2016 r.; MTK, *The Prosecutor v. Ahmad Al Faqi Al Mahdi, Judgment and Sentence*, ICC-01/12-01/15-171, 27 września 2016 r.

²⁷ „Jeżeli osoba odbyła dwie trzecie wymierzonej kary lub 25 lat w przypadku kary dożywocia, Trybunał dokonuje oceny wyroku pod kątem ewentualnego zmniejszenia jej wymiaru. Taka ocena wyroku nie może mieć miejsca przed upływem wskazanych okresów”

²⁸ MTK, *The Prosecutor v. Ahmad Al Faqi Al Mahdi*, Decision appointing three judges of the Appeals Chamber for the review concerning reduction of sentence of Mr Ahmad Al Faqi Al Mahdi, ICC-01/12-01/15-388, 28 czerwca 2021 r.

²⁹ Por. m.in. MTK, *The Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo*, Decision on the review concerning reduction of sentence of Mr Thomas Lubanga Dyilo, ICC-01/04-01/06-3173 22 września 2015 r. (odroczenie redukcji).

³⁰ MTK, *The Prosecutor v. Germain Katanga*, Decision on the review concerning reduction of sentence of Mr Germain Katanga, ICC-01/04-01/07-3615, 13 listopada 2015 r., pkt 116 (3 lata i 8 miesięcy redukcji z pozostałych 4 lat pozbawienia wolności).

Po otrzymaniu pism procesowych od Ahmada Al Mahdiego, Prokuratora MTK oraz Przedstawiciela Procesowego Ofiar Zbrodni (LRV), jak i obserwacji ze strony Mali, Zjednoczonego Królestwa oraz Sekretariatu MTK (por. Reguła 224(1) RDP MTK), 12 października 2021 r. odbyło się posiedzenie w tej sprawie. Dnia 25 listopada 2021 r. Panel wydał natomiast decyzję, w której trzech sędziowie zadecydowali o redukcji pierwotnie nałożonej sankcji karnej o dwa lata (z 9 na 7 lat pozbawienia wolności)³¹. Ahmad Al Mahdi wyjdzie zatem na wolność już 18 września 2022 r.

Rozpatrując zasadność redukcji sankcji karnej, Panel musiał rozważyć, czy zachodzi co najmniej jedna z okoliczności określonych w art. 110 ust. 4 SMTK:

- (1) wcześniej wyrażona i podtrzymywana chęć współpracy z Trybunałem w prowadzonych postępowaniach przygotowawczych;
- (2) dobrowolna pomoc w umożliwieniu wykonania wyroków i orzeczeń Trybunału w innych sprawach, a w szczególności pomoc w zlokalizowaniu przedmiotów objętych orzeczeniami grzywny, przepadku lub naprawienia szkody, które mogą być spożytkowane dla dobra pokrzywdzonych;
- (3) inne czynniki wskazujące na wyraźną i znaczącą zmianę okoliczności usprawiedliwiającej zmniejszenie wymiaru kary przewidziane w Regułach Procesowych i Dowodowych.

Jak wskazuje ostatni punkt, dalsze uszczegółowienie przesłanek wyznaczających kierunek oceny Panelu znajduje się w Regułach Procesowych i Dowodowych MTK. Cel ten realizuje Reguła 223 RPD MTK, która stanowi, że przy rozpatrywaniu zasadności redukcji sankcji karnej Panel ma obowiązek uwzględnić także następujące kryteria:

- (a) zachowanie osoby skazanej podczas pobytu w areszcie, które świadczy o szczerzej dysocjacji od własnej zbrodni;
- (b) perspektywa resocjalizacji i pomyślnego przesiedlenia skazanej osoby;
- (c) to, czy wcześniejsze zwolnienie osoby skazanej doprowadziłoby do niestabilności społecznej;
- (d) wszelkie istotne działania podjęte przez osobę skazaną na rzecz ofiar, a także wszelki wpływ na ofiary i ich rodziny w wyniku wczesnego zwolnienia;
- (e) indywidualna sytuacja osoby skazanej, w tym pogarszający się stan zdrowia fizycznego lub psychicznego lub podeszły wiek³².

Z powyższego zestawienia wynika, że katalog okoliczności, które mają zostać uwzględnione przy podejmowaniu decyzji przez Panel

³¹ MTK, *The Prosecutor v. Ahmad Al Faqi Al Mahdi*, Decision on the review concerning reduction of sentence of Mr Ahmad Al Faqi Al Mahdi, ICC-01/12-01/15-434-Red3, 25 listopada 2021 r. pkt 77.

³² Tłumaczenie własne.

ma różnorodny charakter, gdyż dotyczy on nie tylko osoby sprawcy, ale także ofiar zbrodni, jak i szerszego kontekstu społecznego. Można stwierdzić, że tak określony katalog pozwala Panelowi na panoramiczne spojrzenie na przedmiotową problematykę.

Wedle interpretacji przyjętej przez Panel, dla oceny zasadności redukcji kary konieczne jest przeprowadzenie analizy wszystkich wskazanych w przytoczonych przepisach przesłanek³³. Następnie zaś „[c]zynnik, które uznano za przemawiające za lub przeciw zmniejszeniu kary, muszą zostać porównane ze sobą w celu ustalenia, czy skrócenie kary jest właściwe”³⁴. Warto przy tym odnotować, że wspomniane zestawienie i balansowanie nie wynika ani z treści art. 110 SMTK, ani z reguły 223 RPD MTK, które wymagają wyłącznie identyfikacji którejkolwiek przesłanki, nie zaś „ważenia” różnych względów „za” i „przeciw”³⁵.

W przedmiotowej sprawie Panel uznał, że spełnione zostały wyłącznie przesłanki określone w art. 110(4)(a) SMTK (chęć współpracy z Trybunałem)³⁶ oraz w regule 223(b) RPD MTK (resocjalizacja)³⁷. Ryzyko destabilizacji społecznej uznano natomiast za argument przeciwko redukcji³⁸. W odniesieniu do reguły 223(d) RPD MTK, Panel uznał z kolei, że biorąc pod uwagę odmienne głosy ofiar, przesłanka ta będzie posiadała „neutralną wartość”, tj. nie będzie stanowiła argumentu za redukcją, ani argumentu przeciw redukcji sankcji karnej nałożonej na Ahmada Al Mahdiego³⁹. Tym samym poszczególne okoliczności wymienione we wskazanych wcześniej przepisach zostały zakwalifikowane przez Panel do jednej z trzech kategorii, tj. „za”, „przeciw” oraz „neutralna”.

Przeprowadzona analiza poszczególnych przesłanek nie doprowadziła do jednoznacznego wniosku co do zasadności redukcji sankcji karnej. Brak jednoznaczności nie przesądza jednak ani o pozytywnej, ani o negatywnej decyzji Panelu:

³³ MTK, *The Prosecutor v. Ahmad Al Faqi Al Mahdi*, Decision on the review concerning reduction of sentence of Mr Ahmad Al Faqi Al Mahdi..., pkt 15.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ Jest to zatem przykład wykładni sądowej wykraczającej poza warstwę tekstualną Statutu i Reguł. Przepis ten stanowi bowiem, że „Trybunał może zmniejszyć wymiar kary, jeżeli stwierdzi, że zachodzi przynajmniej jedna z następujących okoliczności...”. Generalna idea leżąca u podstaw interpretacji przyjętej przez Panel jest jednak w mojej ocenie trafna. Chodzi wszak o to, aby ocenić całokształt sytuacji danego sprawcy, nie zaś o to, by ograniczyć się do zawężonej analizy czy też oparcia decyzji na jednostkowej okoliczności. Niemniej taka możliwość również istnieje, gdyż Panel posiada spory zakres swobody zarówno przy ocenie spełnienia poszczególnych przesłanek, jak i następnej decyzji, czy wyrazić zgodę na redukcję sankcji karnej. Nawet jeśli wszystkie bądź większość przesłanek przemawia za redukcją kary, Panel bynajmniej nie musi się na to zgodzić (i odwrotnie, gdy większość przemawia przeciwko, Panel wciąż może karę następnie złagodzić).

³⁶ MTK, *The Prosecutor v. Ahmad Al Faqi Al Mahdi*, Decision on the review concerning reduction of sentence of Mr Ahmad Al Faqi Al Mahdi..., pkt 34.

³⁷ *Ibidem*, pkt. 52-53.

³⁸ *Ibidem*, pkt 74.

³⁹ *Ibidem*, pkt. 67-68.

„Biorąc pod uwagę dyskrejonalny charakter decyzji o obniżeniu kary, występowanie czynnika (czynników) przemawiającego za redukcją nie oznacza, że kara zostanie obniżona. Podobnie, obecność czynnika (czynników) przemawiających przeciwko skróceniu kary nie oznacza, że Panel nie może skrócić kary”⁴⁰.

Ostatecznie Panel uznał jednak zasadność redukcji⁴¹, przy czym – uwzględniając opinię Mali oraz ofiar zbrodni – nie objęła ona całego pozostałego do wykonania wymiaru kary, tj. trzech lat pozbawienia wolności, lecz wyłącznie dwa lata pozbawienia wolności⁴². Była to tak czy inaczej tak modyfikacja znacząca, gdyż sięgnęła ona ponad 20% całkowitego wymiaru pierwotnie orzeczonej kary. To jednak, czy przedterminowe zwolnienie jest rzeczywiście właściwym rozwiązaniem normatywnym, biorąc pod uwagę charakter zbrodni międzynarodowych oraz funkcje kary, może już budzić zasadnicze wątpliwości.

⁴⁰ *Ibidem*, pkt 75.

⁴¹ *Ibidem*, pkt 76.

⁴² *Ibidem*, pkt 77.